

XLI.

Betænkning

over

Forslag til Lov om Fæstes Overgang til Selveiendom.

(Afgiven af Folkethingets Udvalg den 14de Februar 1869.)

Det Lovforslag, som det er paalagt nærværende Udvalg at udtale sig om, angaaer en gammel og bekendt Sag, der i en lang Aarække har sat Landbefolkningen i stærk Bevægelse, og har fremkaldt nogle af de bitterste politiske Kampe, vor Fædreland har kunnet opvise. Udvalgets Ordfører skal herom forudskikke en sammentrængt historisk Overtigt. Allerede første Gang vore Provindsialstænder traadte sammen meldte denne Sag sig, og den meldte sig siden hver Gang med større Kraft og Bestemthed indtil den vorte op til en Styrke, som tilsidst forvoldte den soueræne Regjering i den Grad, at denne i Aaret 1845 endog gik til extraordinære Politiforanstaltninger for at undertrykke den, og lod i 1846 udgaae en allerhøieste Resolution, hvori Kongen udtalte, at han „med Misbag havde erfaret og aldeles maatte misbillige de uklare og uretfærdige Forestillinger, der laae til Grund for Begjæringerne om Fæsteforholdets tvungne Overgang til Selveiendom, og at han ingensinde kunde eller vilde tillade at deslige, at Retfærdighed og Eiendoms sikkerhed undergravende Anskuelse kom til Anvendelse.“

Som Følge af Regjeringens og Provindsialstændernes stærke Modstand mod tilbavarende Reformen i Landboforholdene stiftedes „Bondevennernes Selskab“ for „at tilveiebringe en offentlig og alsidig Undersøgelse og Fremstilling af vore Landboforhold, navnlig af Godsforholdene, samt en derfra udgaaende Plan til en hensigtsmæssig og retfærdig Reform af disse,

hvorved Bondestandens Emancipation til Frihed og til Lighed med Statens øvrige Borgere for Person og Eiendom endelig kunde fuldbyrdes.“ — Dette Selskabs Bestræbelser samlede snart Fleerheden af Bondestanden om sig.

Da Striden saaledes var kommen til sit Høidepunkt, og Regjeringen og Bondepartiet stode fuldt rustede hver paa sin Side til en alvorlig Kamp, da kom Aaret 1848 og fremkaldte en fuldstændig Forandring ogsaa i dette Forhold. I den grundlovgivende Rigsforsamling svarede Indenrigsminister Bang den 22de November paa en af B. Christensen stillet Forespørgsel: „at Regjeringen betragtede det som en Hovedopgave at tilveiebringe en Ordning af Forholdene, hvorved Jordens Bruger saavidt muligt erholder fri Raadighed over sine Kræfter, sin Tid og sin Besiddelse, altsaa at gjennemføre en paa Retfærdighed grundet Afløsning af saadanne, nu bestaaende Forhold, som lægge Hindringer i veien for den frie personlige Stilling og Virksomhed“. — Han nævne derpaa, hvilke Reformen Regjeringen vilde iværksætte, og blandt disse „det for en stor Deel af Landets Bøndergaarde bestaaende Fæsteforholds Afløsning mod retfærdigt og billigt Bederlag, i Forbindelse med en lovbestemt Begrænsning af Rettigheden til at omdele Fæstegodset og sammenlægge Bøndergaarde, sigtende til at forhindre, at Landhøftanden i Tidernes Løb fortrænges fra Besiddelsen af Landets Bøndergaarde.“ — Samme Minister beklagede kort Tid derefter i Rigsforsamlingen,